

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції студентів та молодих вчених
«Південноукраїнські наукові студії»*

3. Туніська програма для інформаційного суспільства/ <http://old.apitu.org.ua/wsis/tp>
4. Програма ЮНЕСКО «Інформація для всіх»/ http://msk.edu.ua/ivk/Informatika/Prak_rab/2_kurs/k_pr1_Word.pdf
5. «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки» / від 09.01.2007/ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text>
6. Юрченко О.А. Реалізація програми ЮНЕСКО «Інформація для всіх» в Україні/ http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:SLHp5OMT40kJ:www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.

Савостян М.М., студентка філологічного факультету
Науковий керівник: проф. Петінова О.Б.
Університет Ушинського
м. Одеса, Україна

ВТІЛЕННЯ ФІЛОСОФСЬКИХ ПОГЛЯДІВ Г. СКОВОРОДИ У ТВОРЧОСТІ

Творчість Григорія Сковороди представляє підґрунтя його філософії. Це байки, поетичні твори, філософські трактати. За Сковородою, байка має сприяти у пошуках і розкритті вічної істини, його байки були спрямовані на викриття суспільних вад, підносили дух громадянської гідності, культ розуму, картали світ зловживань, обдурювання, кар'єризму, вельможного самодурства, чинопочитання, наживи, самохвальства, тупоумства. У період мандрів по Україні Сковородою були написані основні його філософські твори: «Діалог, або Розмова про давній світ», «Наркіс. Розмова про те: пізнай себе», «Розмова п'яти подорожніх про справжнє щастя в житті (Дружня бесіда про душевний спокій)», «Розмова, що називається Алфавіт, або Буквар миру», «Ізраїльський Змій», «Діалог. Назва його – Потоп зміїний» та інші. З написаних у різний час віршів він уклав збірник «Сад божественних пісень». Те, що залишив нам у спадок Григорій Сковорода – Байки Харківські, Збірка «Сад божественних пісень», філософські трактати, листи із учнями, афоризми – це джерело, з якого черпатимуть насагу ще десятки нових поколінь.

Філософські, культурологічні, педагогічні, літературні аспекти творчості Г. С. Сковороди досліджували в своїх працях Д. Багалій, Н. Іванова, Г. Ільїн, Н. Кабусь, Н. Кавалерова, М. Кашуба, П. Кононенко, О. Мишанич, С. Новосад, І. Пільчук, М. Попович, Л. Ушкалов, Д. Чижевський, В. Шевчук, Л. Штефан, М. Яворський та інші вчені. Дослідники творчості мислителя стверджують, що його вчення є метатеорією, оскільки вона становить цілісну світоглядну систему, що взагалі уможливує осмислення і цілісне осягнення явищ буття. Його філософська теорія пронизана певними положеннями, принципами, що стають в подальшому закономірностями. Ця метатеорія відображає взаємозв'язки між: теорією пізнання про «три світи» і «дві натури», теорією самопізнання і формування істинної людини, ідеєю «сродності», філософією серця, проблемою пошуку щастя [6, с. 38-39].

Своє світобачення мислитель багато в чому засновує на природничо-наукових даних того часу: теїзм з'єднується з пантеїстичними ідеями, часом переростають в деїзм з концепцією паралелізму світів, подвійності натур і т.д. Не в змозі вирішити проблему співвідношення матерії і духу, але не бажаючи поступитися здоровим глуздом, Г. Сковорода проголошує деякі істини Біблії символами або алегоріями, що потребують додаткового тлумачення. З трактатів «Наркіс», «Кільце», «Алфавіт світу», «Потоп Змін», «Ізраїльський змії» та інших робіт Г. Сковороди ми бачимо, що його не задовольняють богословські уявлення щодо божественної сутності духу, боговтілення, троїчності бога і т.д. Тому свою

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції студентів та молодих вчених
«Південноукраїнські наукові студії»*

теорію двох натур (видима - товарність, матеріальність, вічність, земля, плоть, речовина - і невидима - дух, всесвітній розум і т.д.) він прагне примирити в пантеїстичній системі поглядів.

У результаті своїх міркувань філософ приходять до висновку, що бог - це природа і все життя; світ, буття, тобто все те, з чим людина стикається у своєму житті та діяльності; все, що існує крім людини і в самій людині. Бог - буття усього, і сам по собі буття. Він «всюди». Бог - це вічне, «... що тягнеться по всіх століть, місцях і тварям єдність» [9, с. 300], це природа і «... не можна знайти важливіше і Богу пристойніше імені, як це» [9, с. 319].

Вчення Г.С. Сковороди про «три світи», являючи синтез візантійської традиції і деяких природничо-наукових та філософських теорій, що належать європейської духовної культурі, разом з тим залишається оригінальним явищем. Обґрунтовуючи свою теорію «двох натур» (світів), у творі «Ізраїльський змії» Г.С. Сковорода писав: «... бачу в цьому цілому світі три світи, складові одного світу: світ видатний і непоказний, живий і мертвий. Цей - риза, а той - тіло, цей - тінь, а той - дерево; цього - речовина, а той-іпостась, сиріч, підстава, що містить речовину (бруд), так як малюнок тримає свою фарбу» [10, с. 16].

Поступово Сковорода переносить свою увагу з поняття «бог» на поняття «природа». Теологічний додаток втрачає своє колишнє значення, природа як така перетворюється на першопричину всього сущого. У першому розділі «Потопу Зміїного» філософ називає буття «Соломоновим храмом», який символізує все суще: макрокосм - безмежне буття всіх небесних світів, у тому числі і жилих; мікркосм - світ людини і символічний світ - світ Біблії. Тут звертає на себе увагу те, що автор залишає в тіні поняття «невидимого» (нетлінного, вічного) світу. Замість нього поставлена проблема про «дерево вічності» [10, с. 18-19].

Г. Сковорода надавав великого значення ідеї самопізнання як неодмінної умови правильного шляху пізнання. Образно ілюструє він свої думки щодо самопізнання в трактаті «Наркіс». Людина – Наркіс - у підсумку своїх зусиль, через любов до себе і самопізнання повинен полюбити і пізнати «Натуру», «дерево життя», «істину буття». Сократівська вимога «Пізнай самого себе!» в устах українського філософа з народу не представляло закликом до суб'єктивного копання у «власній душі», «в самому собі». Теорія самопізнання в тому її вигляді, в якому її розвивав автор «Наркіс» і «Кільця», являла собою в XVIII ст. оригінальне вчення про пізнання людиною навколишньої природи через пізнання себе як частини буття, через з'ясування пізнавальних можливостей людини у спілкуванні з об'єктивною дійсністю. Людина у вченні Сковороди - мета філософії і ключ до таємниць буття. Розуміння людини як вінця, центральної фігури світобудови тут тісно пов'язане з онтологічними уявленнями українського мислителя.

Маючи свій погляд на досвід, практику, Г. Сковорода включає до цього поняття не тільки спостереження, «спілкування з природою», а також «діяння», відтворення, «працю». Це подання було новим поглядом на дослідну сферу пізнавального процесу. Теорія, мораль, наука, вважав він, - «сім'я благих справ» в ім'я людини і суспільства.

У байці «Дві курки» поняття практики пов'язане з поняттям «сродність», властивої всім людям. «Сродністю» називаються природні схильності, а також таке собі «призначення» кожної людини: землеробу - обробляти землю, шевцю - робити чоботи, вченому - працювати над збільшенням знань. Практика завжди повинна бути в єднанні зі «сродністю», «сродність» - з працьовитістю. «Як практика без сродність є бездельная, так сродність працьовитістю затверджується» [9, с. 85]. У байці поет підкреслює цінність постійного досвіду для успіху. В алегоричному образі домашньої курки, що ніяк не може втямити, як-то дика курка літає, Сковорода відобразив людей, які вважають себе нездатними до праці та успіху. Але їхня біда в тому, що вони навіть не доклали ніяких зусиль до цього.

*Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
конференції студентів та молодих вчених
«Південноукраїнські наукові студії»*

Григорій Сковорода своєю творчістю завершував тривалий період розвитку філософії в Україні. Його філософські погляди розвивалися під впливом кількох ідейно-теоретичних джерел – філософських учень античного світу, середньовіччя і Відродження, вітчизняного просвітництва і народної мудрості. Сковорода був переконаний у закономірностях розвитку природи, у можливості пізнання світу і людини, у можливості досягнення людиною щастя за умови, якщо вона знайде свою «сродну» працю і житиме за покликанням, а не в гонитві за матеріальною вигодою. Про це йдеться і в поезії, і в байках Г. Сковороди, які мають високу ідейну цінність і належать до творів філософії і до художньої літератури.

Література:

1. Сковорода Г. Сочинения: в 2-х т. / Сковорода Григорій Савич; пер. с укр.; сост., перевод и обработка И. В. Иванько, М. В. Кашубы; под. ред. В. И. Шинкарука. - Москва: Мысль, 1973. - Т. 1. – 511 с.
 2. Сковорода Г. Сочинения: в 2-х т. / Сковорода Григорій Савич; пер. с укр.; сост., перевод и обработка И. В. Иванько, М. В. Кашубы; под. ред. В. И. Шинкарука. - Москва: Мысль, 1973. - Т. 2. – 486 с.
- Новосад С. Розвиток творчих здібностей, самопізнання та самотворення у філософській концепції Григорія Сковороди: навч.-метод. посібн. / С. Новосад – К.: НДІУ МОН України, 2009. – 68 с.

Тумачок А. О., студентка філологічного факультету
Науковий керівник: проф. Петінова О. Б.
*Університет Ушинського,
м. Одеса, Україна*

**ГРИГОРІЙ СКВОРОДА – РОДОНАЧАЛЬНИК УКРАЇНСЬКОЇ КЛАСИЧНОЇ
ФІЛОСОФІЇ**

Коли говорять про особливості філософської свідомості якоїсь епохи в історії або країни (чи взагалі певного мислителя), вказують на зародження, на еволюцію цієї специфіки. У цьому процесі виокремлюють основний момент - коли ці риси набувають найбільш вдалого, чіткого вияву.

Такий період саме творчого розквіту прогресу своїх можливостей в плані філософського знання (це може бути й літературний, мистецький процес, розвиток культури тощо) іменують класичним періодом, класикою.

Вибір філософських поглядів Сковороди є цілком свідомим. Тому що мислитель приніс багато важливих аспектів для подальшого розвитку філософії, тобто філософії, яку ми маємо сьогодні. Григорій Сковорода у своїх працях детально розглядав, торкався філософії як науки, як системи поглядів, все це він висвітлював у своїх творах. Ще за час його життя складались різні легенди про нього, як про Сократа з України.

Філософські погляди Григорія Сковороди були цікаві дослідникам постійно, в різні часові періоди. Його філософську систему вивчали В. Горський, В. Кремень, В. Ільїн, Л. Діденко, Л. Кононенко, тощо. Дослідники у своїх працях намагались торкнутись різних тем філософських поглядів. Наприклад, Кремень В. Г. наголошує на тому, що подібно до Сократа, Сковорода дотримується тверджень: «пізнай себе», «поглянь у себе». Близьким до традиційних античних поглядів є висування у філософії ідеалу «евдемонії» (щастя, блаженство – найвища мета людського життя), проповіді «автаркії» (самодостатності,